

Tircsné dr. Propper Valéria

Miskolc múltja, kultúrája, irodalma

Sokan gondolják úgy, hogy városunk egy csúnya, iparváros, – pedig már régen nem az – nincs kultúrája, irodalma.

Nos, ez nem igaz és méghozzá nagyon nem igaz, véleményem szerint. Nagyon is gazdag történelmi, irodalmi, művészeti, kulturális múltja van Miskolcnak.

Sőt, olyannyira gazdag, hogy ezt az előadást én csak nagyon szubjektív szempontok alapján, igen erősen válogatva tudom megtartani, hiszen nem áll rendelkezésemre korlátlan idő, és az Önök türelmével sem szeretnék visszaélni.

Miskolc múltja, történelme

Miskolc, Északkelet-Magyarország legnagyobb, és hazánk negyedik legnagyobb városa.

Ez a tájék Európa legrégebben lakott vidéke. A több mint 70 ezer éves paleolit leletek bizonyítják e tényt. Első ismert lakói a kelta gotinok voltak.

A honfoglaló magyarok már kevert népeket találtak a Sajó völgyében, a mai Diósgyőri vár helyén pedig a honfoglaláskor is állt egy földvár.

A hagyomány úgy tartja, hogy a Miskóc nemzettség kapta szálláshelyül e földet.

Elsőként Anonymus: Gesta Hungarorum-ában (1173-ból) találkozunk ezzel a névvel. „que nunc uocatur miscoucy” A Bors nemzettség egyik ága, családja volt a Miskóc. 1312-ben veszítették el birtokukat, mikor is Károly Róbert király helyett, annak kiskirály ellenfele, Csák Máté oldalára álltak. A király a rozgonyi csatavesztés után a Széchy-családnak adományozta a birtokot.

Fontos kereskedő útvonalak mentén épült a település, amely már a középkorban jelentős gazdasági szerepet töltött be.

A gazdag kereskedővárost jól kiépített sáncrendszer védte, ahol jól ellenőrzött „kapukon” keresztül lehetett bejutni a város belső tereire. Ezeket a kapukat utcaneveink mai is őrzik: Szentpéteri kapu, Csabai kapu, Győri kapu, Zsolcai kapu, Fábíán kapu, Sötét kapu, és a kevésbé is-

mert Meggyesre-járó kapu, amelynek neve mára már csak a Meggyesalja utca elnevezésben fedezhető fel.

Miskolc I. Nagy Lajos királytól kapta a városi címet, bíróválasztási és vásártartási jogot.

Az Ernye bán, majd fia, István nádor által épített Diósgyőr várát Nagy Lajos király fényes „nyaraló” várrá tette.

A vár jelentősége különösen 1370 után nőtt meg, mikor a lengyel-magyar perszonálunió miatt fontos állomáshely volt Diósgyőr, Kassa és Krakó felé, az utazóknak, kereskedőknek.

1381-ben Diósgyőrben ratifikálta Nagy Lajos a turini békét, a Velencei köztársasággal. (Más lapra tartozik, hogy a velenceiek szinte az első pillanatban felrúgták az egyezséget, és nem fizették Lajosnak az „adót”.)

Miskolc első pecsétlenyomata egy 1389-ből ránk maradt oklevélen található.

A város, egészen 1848-ig királyi tulajdonban volt.

1435. október 2-ai oklevelében Luxemburgi Zsigmond király pallosjogot adományozott Diósgyőrnek.

Zsigmond kedvelte Diósgyőr várát. Először Mária királynő férjeként kedvelt vadászvára volt, majd második feleségének, Cillei Borbálának adományozta.

Hunyadi Mátyás is Podjebrád Katalinnak, majd Beatrixnak ajándékozta Diósgyőrt, Miskolc városának pedig vámmentességet és az új telepéseknek adómentességet adott.

Egészen 1526-ig volt Diósgyőr, királynéi birtok, a királynék udvartartásának fedezetére szolgáló koronauradalom, kamarahaszon.

A mohácsi csatavesztés után, Borsod megye főispánjára, Balassa Zsigmondra (a költő nagybátyja) bízta Diósgyőr koronauradalmát. Halála után, özvegye, a hírhedt Fánchy Borbála gonoszkodott a városi polgárokkal. Ballassáékat a Perényiek, Gesztyek, Nyáryak, Hallerek követték, mint az uradalom bérlői. Egyik sem volt jobb a „Deákné vásznánál”.

HELYTÖRTÉNET

A Rákóczi szabadságharc ideje alatt a vezérlő fejedelem egy rövid időre, főhadiszállását rendezte be városunkban, 1704. január 18-tól március 15-ig.

1706. szeptember 25-én a Habsburgok kirabolták, feldúlták és felgyújtották a várost.

1711-ben kolerajárvány sújtotta Miskolcot, amely járványban a lakosság fele meghalt.

1786-ban, az első népszámláláskor 2.414 házat és 14.179 lakost vettek jegyzékbe a „népszámláló biztosok.”

1815-ben Benke József vezetésével színiársulat érkezett a városba, és velük Déryné Széppataki Róza asszony. A város kereskedő polgárai úgy megszerették a színelőadásokat, hogy határozatot fogadtak el egy kőszínház építéséről.

1819-ben kezdődött meg az építkezés és 1823. augusztus 24-én adták át az első kőszínházat, a Boldogasszony utcában, a mai Déryné utcában. Az első premier darab: Kisfaludy Károly: A tatárok Magyarországon című színműve volt.

Azt szoktuk mondani, hogy a Miskolci Színház az ország első kőszínháza. Nos, ez azért nem egészen van így. Valóban igaz, de csak a csonka Magyarország területére. Az első magyar kőszínház Kolozsváron épült fel, mégpedig két évvel korábban, mint a miskolci, 1821-ben.

Az első miskolci színházat 1848. július 19-én tűzvész pusztította el.

Az új épületet 1857. szeptember 3-án adták át a nagyérdeműnek, Vörösmarty: Marót bán darabjának bemutatásával.

A díszvendégek között ott volt Dr Jókai Mór és felesége, Laborfalvi Benke Judit, Róza asszony, a nemzet színésznője.

Az ünnepi előadásra a városba várták I. Ferenc Józsefet is, de egy sajnálatos baleset miatt a magyar királyt és osztrák császárt végül István főherceg képviselte, az ünnepi előadáson.

(Ferenc József már a városban volt, mikor is fogadó-vendéglátója, Szirmai István gróf az izgalomtól gutaütést kapott és a kórházban meghalt. Ferenc József pedig kijelentette, hogy hűséges szolgálója halálának napján nem képes színházba menni.)

Az új színház első direktora Latabár Endre volt.

Az épület alsó szintjén üzletek kaptak helyet, emeletén pedig a Nemzeti Kaszinó működött.

1878-ban hatalmas árvíz sújtotta a várost. A Szent Anna téren áll az Árvízi dombormű, melyet néhány éve elloptak, de sikerült újra megtalálni és ismét felállítani.

1897. júliusában indult az első villamos, a Tiszai Pályaudvar és a Szent Anna tér között, valamint a Szeles utca és a Népkert között. Úgy emlegették az akkori emberek, mint a „ház alakú szörnyeteg”.

Andrássy Gyula miniszterelnök 1907-ben nyújtotta be az országgyűlés elé azt a törvényjavaslatot, amely 1908. december 11-én lépett életbe, és amely értelmében Miskolc városa kikerült a megye fennhatósága alól.

1909-ben kapta meg a város a törvényhatósági jogot, amikor az addig használt összes pecsétlenyomatból alkották meg az új címet.

1993 óta, Miskolc ennek tiszteletére ünnepi „Miskolc város napját” május 11-én, amikor az aláírás megszületett, s ekkor adják át az elismerő díjakat azoknak, akik sokat tettek a városért.

A Trianon-tragédia után menekültek özönlöttek el a várost, menedéket remélve és nyerve.

A város ekkor vette át Kassától a régió-központ szerepét.

1944. július 2-án érte a miskolciakat az első légitámadás.

1949-ben a Selmechányáról először Sopronba menekült Bányászati Akadémiát továbbtelepítették Miskolcra, Nehézipari Műszaki Egyetem néven.

1981-ben érte el a város mai közigazgatási határait, amikor utolsóként Bükkszentlászlót is a városhoz csatolták, Diósgyőr, Hejőcsaba (1945), Görömböly, Szirma, Hámor (1950) után.

A szocialista korszakban az ország legjelentősebb ipari városa, az „acél városa” volt.

2000-es évektől figyelhető meg az a folyamat, amely során az ipari város helyét fokozatosan átveszi a kultúra és az idegenforgalom.

2005-ben az Európa Kulturális Fővárosa pályázaton Pécs után a második helyet érte el városunk, magunk mögé utasítva: Egert, Debrecent, Gyórt, Budapestet és Sopront.

2008-ban elnyertük a Kultúra Magyar Városa ki-tüntető címet, 2010-ben pedig az Értékgazdag Te-lepülés címet.

Miskolci pincék

Mi miskolciak büszkék vagyunk az Avas „he-gyünkre”. Az idegenek, akik először tesznek láto-gatást városunkban, nagyon elcsodálkoznak, hogy a belváros közepén emelkedik egy „hegy”. A he-gyen pedig jobbnál jobb pincék, jobbnál jobb bo-rokkal.

1782-ben Benkő Sámuel így fogalmaz:

”A város elég tágas és napról napra nő, benne 2.400 épület és 1.424 pincét könnyen meg lehet számolni.”

Szóval minden második háztulajdonosnak volt va-lahol pincéje Miskolcon. Mert nem csak az Ava-son, hanem pl. a Bábonyibércen is voltak remek és hatalmas pincék – bár az Avasi volt az igazi.

Első írásos emlék 1569-ből maradt reánk az Avasi pincékről, csak akkor még nem pincének, hanem „kő luknak” nevezték.

„Sabbathe Pentecon Estván váltotta meg a Szabó Ferencné kő lukát.”

1613-ból: „Én Boros Gergely vöttem egy köh lu-kat az Babony berez völgyben...”

A legtöbb pince 10-20 méter hosszú volt, de vol-tak akár 50-100 méter hosszúak is. Télen-nyáron 6-10 Celsius fok volt ezekben, a 2-2,5 méter ma-gas és 2-3 méter széles, csodásan száraz pincék-ben, ahol a kereskedők tárolták és pihentették a Lengyelország felé szállítandó tokaji borokat.

Sassy Csaba miskolci költő így ír egy vidám da-locskában az Avasi pincékről:

„Ki napjait már megszámlálnak érzi
S aki fölött a gond kuvikja szól,
Mámort tetézni, bánatot felezni
Töltsön az Avas óboraiból.”

Az 1930-as években egy idegenforgalmi tájékozta-tóban ezt olvashatjuk:

„Nyáron hétköznapokon is, hivatalos órák elmúl-tával, üzletzárás utáni munka végeztével az Avas-ra ment a miskolci polgár, feledni a nap gondjait, vidám poharazás közben a famíliája körében, vagy barátok társaságában.”

Nem is volt igazi miskolci polgár, akinek nem volt pincéje az Avason.

Kozma Andor: Pince soirée című versében így ír:

„Polgár szép Miskolcz városában
S ez rajtam kissé látszik is talán.
Megsúgom azt is, követem alássan,
Van egy pincém az Avas oldalán.
Ez a pince legfőbb gyönyörűségem,
Mély, mint a bányá, szagos, mint a rét...”

A leghíresebb, nevezetesebb, legismertebb pince, az Avas Középsősor 648-as számú pince.

Ez volt Marjalaki-Kiss Lajos pincéje, vagyis a Móra pince.

Móra Ferenc nagyon sokszor járt Miskolcon, na-gyon szerette a várost.

„Itt volt utoljára boldog” – ahogy mondta, és ahogy a családi legendáriumból reánk maradt en-nek a szeretetnek az öröksége.

Miskolc városa, és a Városi Könyvtár minden év-ben május 16-án emlékezik Móra Ferencre, mikor is elzarándokolnak tiszteletére a Móra pincéhez és megkoszorúzzák az emléktáblát. A Móra kultusz és „Móra Nap” ünnepség felelevenítője F. Tóth Géza úr, a Diósgyőrért Közhasznú Alapítvány nyu-galomba vonult elnöke. A Városi Könyvtár Avason található könyvtára Móra Ferenc nevét viseli. En-nek a bensőséges kis ünnepségnek mindig ven-dége Vészits Andrea, az író ükunokája, aki maga is író, forgatókönyvíró, dramaturg. 2012-ben, Sza-bó Magda: Az ajtó című regényéből készült film forgatókönyvét is Vészits Andrea írta.

Móra, utoljára 1933. május 15-én járt Miskolcon, mikor a Zenepalotában tartott előadást (Őszinte vallomások címen), a Szegedi Egyetem díszdokto-raként.

Következő év elején, barátai már csak halálhírét hallhatták.

Sajnos Móra kedves boros kupája elveszett az idők zűrzavarában.

Miskolci különlegességek

Miskolcot egykoron a hidak városaként emlegették! Az 1930-as években 50 hídja volt a városnak, melyek a Szinvát és a Pecét hidalták át. A mai gyerekek már azt sem tudják, hogy a Pece az egy patak volt, és néha nagyon megbolondult, és bizony szívesen elöntötte a környéket.

A Szinvában halásztak hajdanában és rákot is fogtak!

Régmúlt történelmi időkben, nem a debreceni „vaspereg”, hanem a miskolci perecz volt hét világra szólóan finom, illatos és ropogósan sós.

A miskolci kocsonya „híréről” már ne is beszéljünk. De a „Lacipecsenyét” is Miskolcon „találták” fel. Finom, friss, fehér cipóban, egy szelet illatos, szaftos hússzelet, csak úgy köröm között falatozva, a szekéren.

De a legérdekesebb különlegesség, az mégiscsak a miskolci csizmadia céh nevéhez kötődik. Miskolcon rengeteg nemes csizmadiamester tevékenykedett. Már oly sokan voltak, 999-en – persze nem voltak 999-en, – de az biztos, hogy sokan voltak, hogy nem tudtak egymástól megélni, ezért összejöttek és megtanakodván a tennivalókat, elhatározták, hogy azt a csizmadiát, aki legközelebb felvételét kéri a nemes csizmadiacéhbe, azt agyonütik. Na, nem is lett 1000 tagja a miskolci csizmadiák nemes céhének. Vagyis hát mégis csak lett egy 1000-dik tag, mivel Jókai Mór-t tiszteletbeli taggá választotta a miskolci csizmadia céh.

Miskolc díszpolgára

1860. október 20-án, I. Ferenc József által kiadott „Októberi diploma” kísérletet tesz az ország, szabadságharc utáni alkotmányos rendezésére.

A szabadságharc leverése után az emigrációba kényszerült hazafiak, 1860. után térhettek vissza újra hazájukba.

Miskolc első díszpolgára Kossuth Lajos lett, 1836-ban egy országos tiltakozás következményeként. (Bár Szeged, Esztergom és Csongrád városa már 1861-ben díszpolgárrá választotta Kossuth Lajost.)

Ugyanis Kossuth Lajos 1861-től már végleges emigrációban Turinban (Torino) élt, és az 1879-ben elfogadott honossági törvény értelmében hontalanná vált volna, megfosztva magyarságától. Ezért Miskolc városa Kossuth Lajosnak adományozta – elsőként – a díszpolgári címet.

A későbbiekben csak olyan személyek kaphatták meg ezt a kitüntetést, akik sokat tettek a városért, kultúrájáért, irodalmáért, művészetéért, tudományáért.

Jeles miskolci személyek

Az irodalomtörténészek között vannak olyan szakemberek, akiknek az a véleménye, hogy egy város, vagy térség írójának, költőjének csak az tekinthető, aki szigorúan véve ott írja műveit, ahol él.

E felfogás szerint Miskolc város költőjének akkor „csak” Lévay József és Sassy Csaba tekinthető.

Az én véleményem viszont az, hogy igen is fontos, hogy hol születik valaki, hol jár iskolába, hol élnek a szülei, barátai, milyen benyomások, élmények érik a művészt. Ám lehet, hogy élete során elkerül a városból, és lehet, hogy éppen nem abban a pillanatban, abban a városban írja meg versét, regényét, de az élményt, a benyomást, a „kalandot” Miskolcon élte meg – szerintem ez a fontos. Ezért joggal vallhatjuk, érezhetjük magunkénak is.

Ennek tükrében, ha Miskolc irodalmáról beszélünk, akkor én elsősorban az alábbi írókra, költőkre gondolok:

Dayka Gábor 1769. március 21-én született Miskolcon, a felvilágosodás korának elismert költője.

A költő édesapja miskolci szabómester volt, akit csak úgy hívtak, hogy a „sánta szabó.”

Középiskoláit is Miskolcon kezdte Dayka. Életre szóló barátságot kötött Kazinczy Ferencel, 1790-ben.

Nehéz, beteges élet és szerencsétlen házasság jutott a volt papneveldei ifjúnak.

Koporsóját csak néhányan kísérték utolsó útjára. Kazinczy Ferenc 1801-ben értesült barátja haláláról, mikor börtönéből kiszabadulva hazatért szülőföldjére.

Dayka Gábor költeményeit ma már – 220 év távlatából – igen nehéz olvasni. Szinte még az ismert szavaknak is más jelentésük volt akkortájt.

„Hazám! Ha ügyelsz majd tulajdon kincseidre?

Ha vonsz örök homályt bal hímezéseidre?

Ölembe újólag ki ölté karjait?

Újra ki adja meg Abaúj tájékait?”

(Vitéz Imréhez. 1792.)

Csokonai Vitéz Mihály 1800 nyarán járt a városban. A tapolcai fürdőkhöz jött gyógykezeltetni magát.

Egressy Béni zeneszerző, szövegkönyvíró, színész. A mai Kazincbarcikán született 1814-ben, de Miskolcon járt iskolába, a református gimnáziumba, miként testvére *Egressy Gábor* is.

Egressy Béni zenésítette meg a Szózatot, három Erkel operához írt szövegkönyvet, számos Petőfi verset zenésített meg, ötvennél több színdarabot és 19 operaszöveget fordított le magyarra.

Számos műve nyomtatásban nem jelent meg, csupán kéziratban marad reánk. Pl. a híres Klapka-induló is.

A Kerepesi temetőben van eltemetve. Sírján ez olvasható:

„Aki szeretteinek emlékében él, az nem halt meg, csak távol van: halott csak az, akit elfelejtének.”

Csengey Gusztáv költő, író 1842. augusztus 8-án született Komáromban és Miskolcon halt meg, 1925-ben.

Költeményei jelentek meg a Babszem Jankóban és az Üstökösben.

Jénában folytatta egyetemi tanulmányit és itt fordította le magyarra a „Ballag már a vén diák” búcsúdalt.

1919-ben, mikor az eperjesi jogakadémiát Miskolcra menekítették, ő is a városba költözött és haláláig itt élt. Tanított az Akadémián és „Nép-kerti dalok” címen írta költeményeit feleségéhez.

„...Ó, ne hát ne szóljon a világnak

Az én kis együgyű dalom,

Ha néha hangja kél a vágynak,

Azt én csak magamnak dúdolom.”

(Öreg, miért nyílt dalra ajkad?...))

Herman Ottó felvidéki szász, zipszer orvos családban született, 1835-ben. Orvos édesapját 1847-ben helyezték a diósgyőri koronauradalmi birtokra. Iskoláit Miskolcon kezdte *Herman Ottó*, itt került először magyar anyanyelvi környezetbe, itt tanult meg magyarul beszélni.

Herman Ottó 1892-1897 között Miskolc város országgyűlési képviselője is volt. Végig a 48-as elveket képviselte, nem fogadta el a Kiegyezés eszméjét és haláláig híve maradt *Kossuth Lajos*nak.

A Pesti Napló 1893. június 7-diki számában így ír erről:

„Miskolc, a derék magyar város, mandátumot adott *Herman Ottó*nak. Megválasztottak egy embert, kinek összes kincse egy író toll. S midőn ezzel sovány kenyeret keres magának, gazdag ajándékot nyújt nemzetének.”

Herman Ottó az utolsó polihisztor. Minden tudományhoz értett. 1901-ben jelent meg legnépszerűbb műve: A madarak hasznáról és káráról, melyet németre és angolra is lefordítottak. Cikkei hatására indult meg a magyar ősember-kutatás, és a Szeleta barlang régészeti feltárása.

Öregkorára menedéket a Pele-házban talált, Lilafüreden, Hámorban. Itt írta meg, A magyar halászat könyve című munkáját.

Gyulai Pál így írt a hámori erdei kis házról:

„Kies völgyben, a Bükk tövén
Egy kis lakban tanyázom én,
Mohos sziklák, erdők védik
Bár lakhatnám itt mindétig.

Csendes hely, csak a patak zúg,
Erdőn csak a vadgalamb bűg,
Reggel ébreszt, este ringat,
Világ zaja ide nem hat.

Herman Ottó sokszor elmondta barátainak:

„Engem Hámorban temesetek el és síromra egy díszet tegyetek, amelyik egy sziklán ülő haldokló sast ábrázol, ez a kívánságom!”

Vadnai Károly író, újságíró, 1832. április 28-án született Miskolcon,

„Ongán túl pillantám Miskolcot, az én vágyaim

HELYTÖRTÉNET

Mekkáját. Ennek a városnak jó bora, jó kenyere, jó vize, és jó népe van: azért ragaszkodik hozzá mindenki, aki ott született.”

Vadnai Miskolcnak kormánypárti országgyűlési képviselője is volt, és kivívta a városnak a vasúti üzletigazgatóságot. E tény nagy jelentőségét egy fennmaradt, köszönő jegyzőkönyv is bizonyítja.

Petőfi Sándor háromszor járt Miskolcon.

Először 1844. februárban, gyalogosan. Ennek emlékére írta: *Keresztúton állok* című költeményét.

Másodszor 1845. április 3-án, mikor felvidéki látogatása alkalmából töltött néhány napot a városban. Ezt a látogatást az *Úti jegyzetekben* örökíti meg.

Harmadszor 1847. július 8-án volt Miskolcon, ekkor már kocsival érkezett, és a Városház tér 5-ös számú házban szállt meg. Ekkor látogatott ki a Bükkbe, Lillafüredre, ekkor látta a Diósgyőri várat. Ezen emlékek hatására írta az *Alkony* című költeményét.

„Diósgyőr vidékét már oly rég, s oly sokszor halottam magasztalni, s még nem láttam. Sokat vártam, de még többet találtam. Oh e bájos völgy alig félóránira Miskolcztól.”

(*Úti levelek*)

Déryné Széppataki Róza 1869-től-1872-ben bekövetkezett haláláig lakott Miskolcon. Itt írta „*Naplóját*”.

A Szent Anna temetőben van eltemetve.

Jókai Mór sokszor megfordult a városban, hiszen miskolci leány volt a felesége. 1883-ban *Laborfalvi Róza* fellépett a miskolci színházban, *Jókai* a nézőtéren ült. A színház óratornyáról költeményt is írt.

*Jókai Mór*t 1894. január 7-én választotta Miskolc díszpolgárává.

A miskolci színház *Jókai Mór*nak több darabját is bemutatta és játszotta:

Szigetvári vértanúk, 1872, *Földönjáró csillagok*, 1890, *Aranyember* 1894.

Mint az köztudomású, *Jókai Tardonán* bujdosott a szabadságharc bukása után. Így ír erről:

„Egy nyáron, egy ősszel, egy télen bujdostam én ezekben az erdőkben, üldözöttje a hatalomnak. Házigazdám, a derék Csányi Béni, nemes úr volt, földesúr. Álnév alatt rejtegettek: tudta mindenki, hogy bujdosó vagyok, senki sem árult el. A falut Tardonának hítták...”

A tardonai bujdosás emlékéből táplálkozott *A tengerszemű hölgy*, és *A barátfalvi lévita*, no meg számos novella és elbeszélés: *A tarcali hadnagy*, *A bujdosó naplója*, *A zsolcai hős*, *A tarcali kápolna*, *A fehér angyal*.

Lévay József költő, 1835-től volt a miskolci evangélikus gimnázium tanulója, 1852-1865 között tanára, majd 1865 után a város aljegyzője, főjegyzője, alispánja. Miskolcon halt meg, 1918. július 5-én.

Iskolás éveire így emlékezik:

„Miskolcon új világ nyílt föl előttem. Maga a város, melyhez képest a mi Szentpéterünk csak kis-szerű falunak tetszett, bámulatot gerjesztett számos nagy templomával, emeletes épületeivel, itt-ott már kövezett utcáival. Nehéz volt megszoknom. Sokáig gyötört a gyermekes honvágy. Sóhajtva, néha pityeregve is néztem az Avashegy tetejéről a felhőket, melyek Sajószentpéter felé vitorláznak.”

Első versei a *Regélőben* jelentek meg. Még öregkorában is szívesen emlékezett ifjúkori verseire.

„Nem jártam a nagyvilágot,

Engem, az nem igen látott...”

Egy égbolt felettem egy hű föld alattam,

Én a Sajó partján a völgyben maradtam.”

(A völgyben maradtam. 1880-1897.)

Sassy Csaba költő, újságíró, Miskolcon született 1884. január 26-án.

Jelentős kulturális, irodalmi szerepet töltött be Miskolcon. A *Lévay-kultusz* legfőbb ápolója volt. Vidám, tréfára hajlamos természetéből adódóan rengeteg dalt írt, bordalt, köszöntőt, szerelmes dalocskákat. Dalait *Lányi Ernő*, *Kacsóh Pongrác*, *Hollós Kornél* zenésítette meg.

Sassy Csaba volt a „vén korhelytanya”, az *Avas* költője. Dalba önti mindazt a vidám, meghitt ér-

zést, amelyet szeretett városában, Miskolcon átélt. Miskolci strófák és Heti strófák címmel énekelte meg a mindennapok aktualitásait. 1960-ban hunyt el Pécsen.

„Nincsen borom, se dohányom,
Vedd meg pajtás a dolmányom.
Sétálj benne, mint a páva
Vármegyeház udvarába.
Nekem már a kopott is jó,
Nem lát benne csak a tarló...
Elballagok lombhullásban,
Köd előttem köd utánam”

(Köd előttem köd utánam)

Tompa Mihály nagyon sokszor látogatott el Miskolcra, hiszen barátság fűzte Lévay Józsefhez. 1852-ben Miskolcon jelent meg „Regék, beszélek” című munkája.

Kaffka Margit elárulva, kisgyermekként, húgával együtt, lakott Miskolcon. A miskolci táblabíró nagybácsi hozta a városba az árva gyermekeket. Kaffka Margit későbbi Önéletírásában megemlékezik életének ezen időszakáról.

„Mikor hat éves lettem, addigi viszonylagos nagy jómód után – hirtelen maradtam árván és szegényül, a gyermekkoromra nem szívesen gondolok: a fiatalságomban minden nagyon nehéz volt és küzdelmes.”

Miskolcon járt iskolába, apácák tanították. 1899-től már ő maga tanít a miskolci zárdában, majd 1902 és 1906 között a polgári leányiskola tanárnője. Két verses kötete is Miskolcon jelent meg, 1903-ban, majd 1906-ban. 1904-ben Miskolcon ment férjhez Fröhlich Brúnó erdőmérnökhöz. Ezekben az időkben írott levelei bizonyítják, hogy Kaffka Margit nem szerette Miskolcot, és elvagyódott innen. A miskolci emberek vonzották, de taszították is. 1905-ben egyik tárcájában viszont már így ír Miskolcra:

„Íme Miskolcnak ma nem csak ízlésesen megrendezett kiállítása van minden esztendőben, ha-

nem egyfelől tevékeny, lelkes, ambíciós művészgárdája...”

1916-ban volt utoljára Miskolcon, már akkor második férjével és kisfiával.

38 évesen, 1918. december 1-én halt meg kisfiával együtt, spanyolnáthában.

Móricz Zsigmond sokszor járt Miskolcon rokonainál. Jó barátja volt Leszih Andor múzeumigazgató. Miskolcot a legnagyobb jövőjű magyar városnak tartotta.

Szabó Lőrinc, költő, műfordító, Miskolcon született 1900. március 31-én. Öt éves volt, mikor a család elköltözött a városból. Sokszor járt Miskolcon. Tücsökzene című kötetében emlékezik gyermekkori miskolci élményeire.

„Miskolcon többször laktunk. De alig Emlékszem rá...Tüzijáték vakít:
Avasi ünnep? Egyszer egy hatost
Kaptam egy nénitől! És villamost
Ott láttam először, s – mint csöpp gyerek –
Óriási búzavásárteret.”

(Tücsökzene. II. Miskolc. 1945.)

A XX. század irodalmának egyik legjelentősebb költője egyébként gépészmérnöknek készült, de átiratkozott a bölcsész karra, majd abbahagyta az egyetemet.

1922-ben jelent meg első verseskötete: Föld, erdő, Isten címmel.

Miskolcra mindig nagyon aprólékosan emlékezett:

„És látom a Szinvát is a fa-híd alatt, a mélyben, fáradt hajkait keskeny szenny-csík görgette meredek házfalak közt”

Az 1956-os eseményeket a költő szülővárosában élte meg, mivel pár napig akkor itt tartózkodott.

1957. október 3-án halt meg Budapesten.

Az idő eltelt, és én még csak megemlíteni sem tudtam:

Tárkányi Béla, Kiss József, Hatvany Lajos, Gozdsu Elek, Lengyel Menyhért, Zelk Zoltán, Lányi Sarolta, Kosáryné Réz Lola, Vihar Béla, Gyárfás Miklós, és még sokan mások költészetét,

HELYTÖRTÉNET

akiknek így, vagy úgy de volt szerepük Miskolc irodalmi életében, vagy Miskolcnak az ő művészetükben.

Városunk jelenkori irodalmi életéből „csupán” két adatot emelek ki:

Napjaink című irodalmi folyóirat Miskolcon jelent meg, 1962 és 1990 között.

Műút című irodalmi és közéleti folyóirat 2007-től jelenik meg Miskolcon.

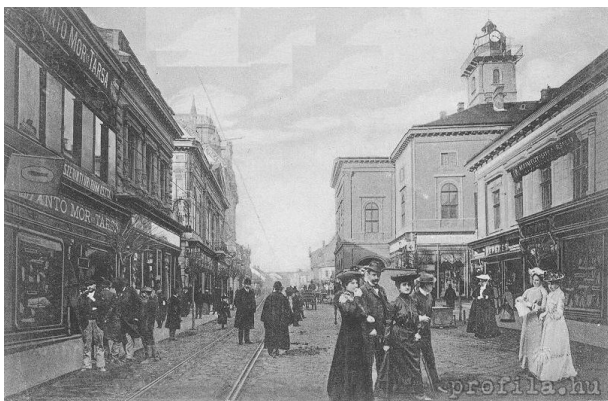
A ma Miskolcon élő írók, költők közül én most ebben az előadásban nem válogatok. Természetesen van véleményem, de úgy gondolom, hogy túlságosan kortárs vagyok.

Teljen el néhány év, vagy évtized, és az utókor majd eldönti, hogy élt-e nagy író-költő Miskolcon a 21. század elején?

Köszönöm a figyelmüket!

*Elhangzott a MBE
XVII. Magyar Őskutatói Fórumán*

MISKOLCI KÉPESLAPOK AZ 1800-1900-AS ÉVEKBŐL (INTERNET)

Széchenyi utca

Deák utca

Szinva part

Erzsébet tér

Huszár laktanya

Erzsébet iskola